

संजीव®

Pre. D.EL.ED.

(BSTC) 2022

संस्कृत

- ❑ इस पुस्तक में सभी महत्वपूर्ण तथ्यों एवं वस्तुनिष्ठ प्रश्नों का विशाल संग्रह दिया गया है।
- ❑ संपूर्ण पाठ्यक्रम एवं नवीनतम पाठ्य सामग्री का समावेश किया गया है।
- ❑ प्रस्तुत पुस्तक सर्वश्रेष्ठ एवं अनुभवी विषय विशेषज्ञों द्वारा तैयार की गई है।
- ❑ पुस्तक में गत वर्षों के प्रश्न पत्र हल सहित दिये गये हैं।

संजीव प्रकाशन, जयपुर

- **प्रकाशक :**
संजीव प्रकाशन
धामाणी मार्केट, चौड़ा रास्ता,
जयपुर-3
email : sanjeevprakashanjaipur@gmail.com
website : www.sanjivprakashan.com

- © सर्वाधिकार प्रकाशकाधीन

- **मूल्य : ₹ 120.00**

- **लेजर कम्पोजिंग :**
संजीव प्रकाशन (D.T.P. Department), जयपुर

- **मुद्रक :**
विकास बुक बाईंडर, जयपुर

- इस पुस्तक में त्रुटियों को दूर करने के लिए हर संभव प्रयास किया गया है। किसी भी त्रुटि के पाये जाने पर अथवा किसी भी तरह के सुझाव के लिए आप हमें निम्न पते पर email या पत्र भेजकर सूचित कर सकते हैं—
email : sanjeevcompetition@gmail.com
पता : प्रकाशन विभाग संजीव प्रकाशन
धामाणी मार्केट, चौड़ा रास्ता, जयपुर
आपके द्वारा भेजे गये सुझावों से अगला संस्करण और बेहतर हो सकेगा।
- इस पुस्तक के किसी भी अंश का पुनरुत्पादन या किसी प्रणाली के सहारे पुनर्प्रति का प्रयास अथवा किसी भी तकनीक या तरीके—इलेक्ट्रॉनिक, मैकेनिकल, फोटोकॉपी, रिकॉर्डिंग या वेब माध्यम से प्रकाशक की अनुमति के बिना प्रकाशन या वितरण नहीं किया जा सकता है।
- हमने अपने प्रयास से इस पुस्तक के तथ्यों तथा विवरणों को उचित स्रोतों से प्राप्त किया है। इस पुस्तक में प्रकाशित किसी भी सूचना की सत्यता या त्रुटि के प्रति तथा इससे होने वाली किसी भी क्षति के लिए लेखक, प्रकाशक, संपादक तथा मुद्रक किसी भी रूप में जिम्मेदार नहीं हैं। ध्यान रखें कि आप उक्त शर्तें मानते हुए ही यह पुस्तक खरीद रहे हैं।
- सभी प्रकार के प्रतिवादों का न्यायिक क्षेत्र 'जयपुर' होगा।

INDEX

❑	Pre. D.E.L.E.D. (BSTC) भर्ती परीक्षा हल प्रश्न-पत्र	4-9
❑	स्वर, व्यंजन, (उच्चारण स्थान)	10-15
❑	शब्द रूप (अकारान्त पुल्लिंग, आकारान्त स्त्रीलिंग, नपुंसकलिंग)	16-34
❑	धातुरूप (लट्लकार, लोट्लकार, लङ् लकार एवं विधिलिङ्गकार)	35-65
❑	उपसर्ग	66-69
❑	प्रत्यय	70-79
❑	संधि (स्वर, व्यंजन एवं विसर्ग संधि)	80-92
❑	समास (तत्पुरुष, द्विगु एवं कर्मधारय समास)	93-105
❑	लिंग एवं वचन	106-108
❑	विभक्तियां एवं कारक ज्ञान	109-128

Pre. D.EL.ED. (BSTC) भर्ती परीक्षा-संस्कृत भाषा

हल प्रश्न-पत्र (स्मृति पर आधारित)

Pre. D.EL.ED. (BSTC) भर्ती परीक्षा-2021 भाषा कौशल-संस्कृत

1. अपादाने विभक्तिः भवति—
(1) पञ्चमी (2) द्वितीया (3) षष्ठी (4) चतुर्थी (1)
2. अघोषः अस्ति—
(1) खर् वर्णाः (2) झल् वर्णाः
(3) हश् वर्णाः (4) जश् वर्णाः (1)
3. परस्परं सवर्णसंज्ञा न स्यात्—
(1) अ - आ (2) इ - ई (3) ऋ - लृ (4) ए - ऐ (4)
4. अधोलिखितेषु बहुव्रीहिः समासस्य प्रयोगः कस्मिन् विकल्पे वर्तते—
(1) नखभिन्नः (2) युद्धनिपुणः (3) अपुत्रः (4) भूतपूर्वः (3)
5. असंगतं विकल्पं चिन्वन्तु—
(1) वधुः - द्वितीया विभक्ति बहुवचनरूपमस्ति।
(2) आत्मनः - द्वितीया विभक्ति बहुवचनरूपमस्ति।
(3) नदीः - द्वितीया विभक्ति बहुवचनरूपमस्ति।
(4) मातृन - द्वितीया विभक्ति बहुवचनरूपमस्ति। (4)
6. वृद्धिसन्धेः उदाहरणमस्ति—
(1) देवेन्द्रः (2) वागीशः (3) देवैश्वर्यम् (4) नरेन्द्रः (3)
7. हस् धातोः लङ्लकारस्य मध्यमपुरुषस्य एकवचनरूपमस्ति—
(1) अहसत् (2) अहसे (3) अहसः (4) अहसामः (3)
8. रिक्तस्थानस्य पूर्तये समीचीनं शब्दं चिनुत—
नृपः सिंहासनम् ..... ।
(1) आस्ते (2) शेते (3) अध्यास्ते (4) तिष्ठति (3)
9. शब्दरूपदृष्ट्या उचितं विकल्पमस्ति—
(1) मधूक्षु - सप्तमी बहुवचनम् (2) धेनुनाम् - षष्ठी बहुवचनम्
(3) वध्वाम् - सप्तमी एकवचनम् (4) आत्मने - सप्तमी एकवचनम् (1)
10. 'ऐन्दी' इत्यत्र प्रत्ययोऽस्ति—
(1) ई (2) डीप् (3) डीष् (4) डीन् (2)
11. महेश्वरसूत्रेषु 'जम्' प्रत्याहारे उचितक्रमः वर्तते—
(1) जमङनणम् (2) जमनङणम् (3) जमङणम् (4) जनङणनम् (3)
12. 'लता' शब्दस्य तृतीया विभक्तौ बहुवचने रूप भवति—
(1) लताभ्यः (2) लतैः (3) लताभिः (4) लतेभिः (3)
13. 'अनुविष्णु' इत्यत्र पश्चादर्थे समासः अस्ति—
(1) द्वन्द्वः (2) तत्पुरुषः (3) कर्मधारयः (4) अव्ययीभावः (4)
14. 'शक्नुवन्तु' लकारोऽस्ति—
(1) लट् लकारः (2) लोट् लकारः
(3) लङ् लकारः (4) विधिलिङ् लकारः (2)
15. उपसर्ग दृष्ट्या असंगतं विकल्पं वर्तते—
(1) परा + गम् = परागः (2) सम् + कृ = संस्कारः
(3) अभि + नी = अभिनयः (4) अभि + उद् = अभ्युपगमः (4)
16. 'शीङ् + तुमुन्' इत्यस्य शुद्धं रूपमस्ति—
(1) शैतुम् (2) शीतुम् (3) शयितुम् (4) शोतुम् (3)
17. एषु सम्यक् सुमेलनं नास्ति—
(1) जि + तुमुन् = जेतुम् (2) तृ + ण्वुल् = तारकः
(3) बुध् + ल्युट् = बधुनम् (4) प्र + अ = प्रणतिः (3)
18. सन्धि-दृष्ट्या कतमं विकल्पं सम्यक् नास्ति—
(1) हलस् + ईषा = हलीषा (2) नौ + यम् = नाव्यम्
(3) जयत् + रथः = जयद्रथः (4) गुरो + अ = गुरवे (4)
19. शुद्धं वाक्यमस्ति—
(1) ज्ञानी पापाद् बिभीतः (2) ज्ञानिनः पापेन बिभ्यन्ति
(3) ज्ञानिनः पापाद् बिभ्यति (4) पापस्य बिभेति ज्ञानिनः (3)
20. आचार्य वरदराजकृत रचना अस्ति—
(1) अष्टाध्यायी (2) लघुसिद्धान्तकौमुदी
(3) महाभाष्यम् (4) सिद्धान्तकौमुदी (2)
21. 'पृष्टम्' इत्यत्र प्रत्ययः अस्ति—
(1) क्तवतु (2) टाप् (3) क्त (4) तव्यत् (2)
22. 'यकारस्य' उच्चारणस्थानमस्ति—
(1) तालुः (2) ओष्ठौ (3) मूर्धा (4) नासिका (1)
23. 'स्तुत्यः' इत्यत्र कः प्रत्ययः—
(1) यत् (2) क्यप् (3) तव्यत् (4) ण्यत् (2)
24. 'पञ्चगवम्' इत्यत्र विग्रहः अस्ति—
(1) पञ्चानाम् ताः गावः (2) पञ्च ताः गावः
(3) गवां पञ्चः (4) पञ्चानां गवां समाहारः (4)
25. असंगतं विकल्पं चिन्वन्तु—
(1) ऋ, र, ष - मूर्धन्यवर्णाः
(2) श, ष, स, ह ..... विवृतप्रयत्ना वर्णाः
(3) तुल्यास्यप्रयत्नं - सवर्णम्
(4) स्वराणां आभ्यन्तर विवृतम् (2)
26. 'साधवः' इत्यत्र किं वचनमस्ति?
(1) एकवचनम् (2) द्विवचनम्
(3) बहुवचनम् (4) सर्वाणि (3)
27. 'विधिः' इति शब्दः कस्य लिङ्गस्य—
(1) पुल्लिङ्ग (2) स्त्रीलिङ्ग
(3) नपुंसकलिङ्ग (4) पुल्लिङ्गनपुंसकलिङ्गयोः (1)
28. समीचीनां तालिकां चिनुत—
(A) वटवृक्षः (i) यण् सन्धिः
(B) सीमन्तः (ii) दीर्घ सन्धिः
(C) साराङ्गः (iii) अयादि सन्धिः
(D) अन्वितिः (iv) पररूप सन्धिः
(A) (B) (C) (D) (A) (B) (C) (D)
(1) (i), (ii), (iii), (iv) (2) (iii), (iv), (ii), (i)
(3) (iv), (iii), (ii), (i) (4) (iii), (iv), (i), (ii) (2)
29. दृश् धातोः लङ् लकारस्य मध्यमपुरुषस्य एकवचनरूपमस्ति—
(1) अपश्यः (2) अपश्य (3) अदृश्यः (4) अदृश्य (1)
30. '..... सह गृहं गच्छति' इत्यत्र रिक्तस्थाने उचितपदमस्ति—
(1) पित्रा (2) पितुः (3) पितरम् (4) पितरेण (1)

Pre. D.EL.ED. (BSTC) भर्ती परीक्षा-2020
भाषा कौशल-संस्कृत

1. शुद्ध वाक्य है—
(1) अहं गृहं गच्छति (2) सः गृहं गच्छसि
(3) त्वं गृहं गच्छति (4) त्वं गृहं गच्छसि (4)
2. अधोलिखितेषु शुद्ध वाक्यमस्ति—
(1) पुत्र सह आगतः पिता। (2) पुत्रात् सह आगतः पिता।
(3) पुत्रेण सह आगतः पिता। (4) पुत्रस्य सह आगतः पिता। (3)
3. 'नदी' शब्दस्य द्वितीया विभक्ति द्विवचन कः?
(1) नद्यः (2) नदीम् (3) नदीः (4) नद्यौ (4)
4. एतेषु अशुद्धम् वाक्यमस्ति—
(1) वृक्षात् फलं पतति (2) रामः दुग्धं पिबति
(3) सीता पाठं पठितवती (4) लता कन्दुके क्रीडति (4)
5. 'गंगा' शब्दस्य चतुर्थी एकवचने किं रूपम्—
(1) गंगायाः (2) गंगायै (3) गंगाभ्यः (4) गंगानाम् (2)
6. 'जलाभ्याम्' इति रूपं कस्यां विभक्ते न भवति—
(1) द्वितीयायाम् (2) तृतीयायाम् (3) चतुर्थ्याम् (4) पञ्चम्याम् (1)
7. उपसर्गसंज्ञा विधायकं सूत्रमस्ति?
(1) भूदादयो धातवः (2) प्रादयः
(3) आदगुण (4) उपसर्गाः क्रियायोगे (4)
8. 'ई' वर्णस्य उच्चारणस्थानमस्ति—
(1) कण्ठः (2) तालुः (3) कण्ठतालु (4) दन्ताः (2)
9. 'युष्माकं गृहं कुत्र अस्ति' वाक्ये कः सर्वनामः अस्ति?
(1) युष्माकं (2) गृहं (3) कुत्र (4) अस्ति (1)
10. 'श्रीमते' इति शब्दे का विभक्तिः?
(1) तृतीया (2) षष्ठी (3) पञ्चमी (4) चतुर्थी (2)
11. 'रात्रि' शब्दस्य विपरीतार्थक कः अस्ति?
(1) रात (2) निशा (3) अहन् (4) शर्वरी (3)
12. 'भू' धातोः लङ्लकारे प्रथमपुरुषैकवचनमस्ति—
(1) अभवन् (2) अभव (3) अभवत (4) अभवत् (4)
13. .... उपसर्गसंज्ञकाः भवन्ति।
(1) भूदादयः (2) चादयः (3) प्रादयः (4) स्वादयः (3)
14. अधोलिखितेषु विसर्गसन्धेरुदाहरणमस्ति—
(1) बालस्यात्र (2) माधवो नाम (3) तवैव (4) तच्चरणयोः (2)
15. 'वृक्षेऽस्मिन्' पद में सन्धि है—
(1) पररूप (2) पूर्वरूप (3) प्रकृतिभाव (4) जश्त्व (2)
16. 'वनेऽपि' पदे कः सन्धि?
(1) पररूप (2) अयादि (3) पूर्वरूप (4) यण् (1)
17. 'महाकाव्यम्' पदे कः समासः?
(1) कर्मधारयः (2) द्वन्द्वः
(3) तत्पुरुषः (4) अव्ययीभावः (1)
18. विसर्गस्य उच्चारणस्थानं भवति—
(1) तालुः (2) कण्ठः (3) मूर्धा (4) ओष्ठौ (2)
19. अधोलिखितेषु शुद्ध वाक्यमस्ति—
(1) रामः अयोध्यायामध्यवसत् (2) रामः अयोध्यामध्यवसत्
(3) रामः अयोध्यायाः अध्यवसत् (4) रामः अयोध्यायै अध्यवसत् (2)
20. 'सर्व' शब्दस्य (पु.) षष्ठी बहुवचने रूपम् स्यात्—
(1) सर्वेषाम् (2) सर्वासाम् (3) सर्वासु (4) सर्वयोः (1)

21. तत् + लिखति इत्यनेन सन्धिपदमस्ति—
(1) तदलिखति (2) तल्लिखति (3) तल्लिखति (4) तदलिखति (2)
22. 'भू' धातोः लोट् लकारे मध्यमपुरुष बहुवचनस्य रूपमस्ति—
(1) भवत (2) भवत् (3) भवितास्थ (4) भवतात् (1)
23. 'रावणः रामस्य दाराम् सीताम् अपहरत्' वाक्यस्य रेखाङ्कित पदस्य किं लिङ्गमस्ति?
(1) पुल्लिङ्गम् (2) स्त्रीलिङ्गम्
(3) नपुंसकलिङ्गम् (4) अलिङ्गम् (2)
24. 'दत्तवन्तः' पदे कः प्रत्ययः?
(1) तमप् (2) तरप् (3) तव्यत् (4) क्तवतु (4)
25. 'सन्धिः' शब्दः कस्मिन् लिङ्गे आयाति?
(1) पुल्लिङ्गे (2) नपुंसकलिङ्गे
(3) स्त्रीलिङ्गे (4) उभयलिङ्गे (1)
26. 'समुद्र' शब्दस्य पर्यायवाची कः अस्ति?
(1) सुधाकरः (2) रत्नाकरः (3) निशाचरः (4) दिनकरः (2)
27. 'प्र + नम् + घञ्' कृते किं रूपं भवति?
(1) प्रणम्यः (2) प्रणीतः (3) प्रणामः (4) प्रणम्य (3)
28. प्रायेण उत्तरपदार्थप्रधानः ..... समासः।
(1) तत्पुरुषः (2) अव्ययीभावः
(3) बहुव्रीहिः (4) द्वन्द्व (1)
29. अयादि सन्धेः उदाहरणमस्ति—
(1) स्वल्पः (2) मध्यवरिः (3) नायकः (4) श्रुत्वैव (3)
30. 'भुक्तवान्' पदे प्रत्ययः अस्ति—
(1) क्त (2) क्तवतु (3) तमप् (4) वतुप् (2)

Pre. D.EL.ED. (BSTC) भर्ती परीक्षा-2019
भाषा कौशल-संस्कृत

1. द्विगुसमासस्य उदाहरणम् अस्ति—
(1) सप्ताहः (2) पितरौ (3) यथाशक्ति (4) चक्रधरः (1)
2. कौन स्वर ह्रस्व नहीं होता है?
(1) लृ (2) ऋ (3) ऊ (4) ओ (4)
3. 'सहयुक्तेऽप्रधाने' सूत्र किस विभक्ति का बोधक है?
(1) तृतीया विभक्ति (2) द्वितीय विभक्ति
(3) पंचमी विभक्ति (4) चतुर्थी विभक्ति (1)
4. 'बालकावपि' शब्द का सन्धि-विच्छेद होगा—
(1) बालका + वपि (2) बालकौ + अपि
(3) बालकः + आवपि (4) बालकाव + अपि (2)
5. बगुले को संस्कृत में कहते हैं—
(1) कपोतः (2) चटकः (3) बकः (4) काकः (3)
6. 'हरये कुध्यति' में 'हरये' में कौनसा कारक है?
(1) सम्प्रदान (2) करण (3) अपादान (4) कर्ता (1)
7. 'अस्मद्' शब्द का षष्ठी, बहुवचन रूप है—
(1) मम (2) युष्माकम् (3) नः (4) तव (3)
8. 'रमा' शब्द का चतुर्थी, एकवचन रूप है—
(1) रमायै (2) रमया (3) रमया (4) रमये (1)
9. 'पितृ' शब्द का सप्तमी, एकवचन रूप है—
(1) पिते (2) पित्रे (3) पितरि (4) पित्याम् (3)
10. 'नञ्' तत्पुरुष समासस्य उदाहरणं किम् ?
(1) अब्राहमणः (2) अनुरूपम् (3) विश्वरूपम् (4) उपराजम् (1)
11. 'नायकः' इत्यस्य पदे किमादेशः ?
(1) अयादेशः (2) अवादेशः (3) आयादेशः (4) आवादेशः (3)

12. शुद्ध वाक्य है—
 (1) अहं गृहं गच्छति (2) सः गृहं गच्छसि
 (3) त्व गृहं गच्छति (4) त्वं गृहं गच्छसि (4)
13. 'वनेऽपि' पदे कः सन्धि ?
 (1) पररूप (2) अयादि (3) पूर्वरूप (4) यण् (3)
14. नीतिमार्ग के न परिलङ्घयन्ति ?
 (1) कुलीना (2) जनाः (3) सेवकाः (4) बालकाः (1)
15. 'तत्रैव' में सन्धि है—
 (1) वृद्धि सन्धि (2) दीर्घ सन्धि
 (3) गुण सन्धि (4) पूर्वरूप सन्धि (1)
16. "कटे आस्ते मुनि निः" इति वाक्ये क्रियायाः आधारः किम्?
 (1) मुनिः (2) कटेमुनिः
 (3) कटे (4) आस्ते मुनिः (3)
17. महर्षेः कण्वस्य आश्रमः उल्लिखितः ?
 (1) मालविकाग्निमित्रे (2) महावीरचरिते
 (3) अभिज्ञानशाकुन्तले (4) प्रसन्नराघवे (3)
18. "अर्थगौरव" विषये कः कविः प्रसिद्धः ?
 (1) दण्डी (2) कालिदास
 (3) जयदेवः (4) भारविः (4)
19. सम्प्रदानकारके का विभक्तिः भवति ?
 (1) सप्तमी (2) पञ्चमी (3) चतुर्थी (4) द्वितीया (3)
20. प्रायेण उत्तरपदार्थप्रधानः ..... समासः ।
 (1) तत्पुरुषः (2) अव्ययीभावः
 (3) बहुब्रीहिः (4) द्वन्द्वः (1)
21. 'जलाभ्याम्' इति रूपं कस्यां विभक्ते न भवति—
 (1) द्वितीयायाम् (2) तृतीयायाम्
 (3) चतुर्थ्याम् (4) पञ्चम्याम् (1)
22. "सर्वकारः छात्रेभ्य वृत्तिं ददाति" आस्मिन् वाक्ये छात्रेभ्यः पदे प्रयुक्तः कारकः ?
 (1) अपादानकारकः (2) सम्प्रदानकारकः
 (3) करणकारकः (4) कर्मकारकः (2)
23. "कर्तृवाच्यसम्बद्धं वाक्यं चिनुत ।
 (1) तेन त्वं दृश्यते (2) मया रामः दृश्यते
 (3) रामः ओदनं खादति (4) बालेन पयः पीयते (3)
24. "कश्चित्" पदे सन्धिं चिनुत ।
 (1) हल् सन्धिः (2) विसर्ग सन्धिः
 (3) यण् सन्धिः (4) पूर्वरूप सन्धिः (2)
25. 'धात्रंशः' पदस्य सन्धि विच्छेदं कुरुत ।
 (1) धात् + अंशः (2) धात्री + अंशः
 (3) धात्र + अंशः (4) धात् + अंशः (4)
26. "करोतु" पदे कः लकारः ?
 (1) लट् (2) लुङ् (3) लोट् (4) विधिलिङ् (3)
27. 'शिशुपालवधस्य' रचयिता कोऽस्ति ?
 (1) जयदेवः (2) भवभूतिः (3) भर्तृहरिः (4) माघः (4)
28. "अधिपस्य" इति पदे 'अधिप' शब्दस्य कोऽर्थः ?
 (1) सेनापतिः (2) मन्त्री (3) राजा (4) धर्माधिकारी (3)
29. "व्याकरण" पदस्य किं निर्माणम्? विकल्पं चिनुत—
 (1) वि + आङ् + कृ + ल्युट् (2) वि + आङ् + क्री + अण्
 (3) वि + आङ् + क्री + अम् (4) वि + आङ् + कृ + यत् (1)
30. संस्कृत में अयोगवाह वर्णों की संख्या है—
 (1) छः (2) पाँच (3) चार (4) तीन (3)

BSTC भर्ती परीक्षा-2018

भाषा कौशल-संस्कृत

1. षकारस्य उच्चारणं स्थानमस्ति—
 (1) मूर्धा (2) तालू (3) दन्ताः (4) कण्ठः (1)
2. दन्तोष्ठ्रवर्णः अस्ति—
 (1) तकारः (2) वकारः (3) उकारः (4) सकारः (2)
3. 'प्रादयः क्रियायोगे ..... संज्ञाः स्युः' रिक्त स्थानं भवति—
 (1) धातुः (2) उपसर्ग (3) क्रिया (4) शब्दः (2)
4. संस्कृते उपसर्गाः कति ?
 (1) अष्टादशः (2) द्वाविंशतिः
 (3) एकोनविंशतिः (4) विंशतिः (2)
5. 'देयम्' इत्यस्मिन् पदे प्रकृतिप्रत्ययोः योगः—
 (1) दा + यत् (2) दे + यत्
 (3) दी + यत् (4) देय + यत् (1)
6. 'प्रतीयते विधीयते इति ..... ' रिक्त स्थानं अस्ति—
 (1) धातुः (2) शब्दः (3) अव्यय (4) प्रत्यय (4)
7. 'धार्यम्' इत्यस्मिन् पदे प्रकृतिप्रत्ययोः योगः—
 (1) धृ + ण्यत् (2) धा + ण्यत्
 (3) धार्य + ण्यत् (4) धी + ण्यत् (1)
8. कर्तृकर्मद्वारा तन्निष्ठक्रियाया आधारः कारकम् ..... स्यात् ।
 (1) कर्मः (2) सम्प्रदानम्
 (3) अपादानम् (4) अधिकरणम् (4)
9. अपादानादिविशेषैरविवक्षितं कारकं का संज्ञं स्यात् ?
 (1) अपादानम् (2) सम्प्रदानम्
 (3) कर्म (4) अधिकरणम् (3)
10. संख्यापूर्वो कः समासः ?
 (1) कर्मधारय (2) अव्ययीभावः
 (3) तत्पुरुष (4) द्विगुः (4)
11. 'द्वियमुनम्' इत्यत्र समासविधायकं सूत्रं किम् ?
 (1) द्वन्द्वे घि (2) निष्ठा (3) नदीभिश्च (4) षष्ठी (3)
12. 'विशेषणं विशेष्येण बहुलम्' सूत्रस्य उदाहरणमस्ति—
 (1) घनश्यामः (2) कुपुरुषः
 (3) नीलोत्पलम् (4) युक्तयोगः (3)
13. 'विष्णु इमौ' अत्र का संज्ञा प्रवर्तते ?
 (1) घि (2) संयोगः (3) प्रगृह्यम् (4) नदी (3)
14. खरि अवसाने च पदान्तस्य रेफस्य ..... का सन्धिः ?
 (1) हलम् (2) व्यंजनम् (3) विसर्गः (4) स्वरः (3)
15. अवर्णादचि परे पूर्वपरयोरेको का आदेशः स्यात् ?
 (1) वृद्धिः (2) प्रगृह्यम् (3) गुणः (4) दीर्घः (3)
16. 'शिवोऽर्च्यः' इत्यस्मिन् उदाहरणे सन्धि-विच्छेदः कः ?
 (1) शिवो + अर्च्यः (2) शिवम् + अर्च्यः
 (3) शिवः + आर्च्यः (4) शिवस् + अर्च्यः (4)
17. 'कृ' धातोः विधिलिङ्कारस्य उत्तमपुरुषस्य द्विवचने रूपं भविष्यति—
 (1) कुर्वः (2) कुर्याम (3) कुर्याम् (4) कुर्याव (4)
18. 'बिभेतु' इति पदे धातुलकारश्च अस्ति—
 (1) भी + लोट्लकार (2) भी + लृट्लकार
 (3) भी + लङ्लकार (4) भी + विधिलिङ्लकार (1)
19. 'राम' शब्दस्य सप्तमी विभक्तेः रूपमस्ति—
 (1) रामात् (2) रामेषु
 (3) रामेण (4) रामाणाम् (2)
20. निम्नेषु अशुद्ध वाक्यमस्ति—
 (1) जटाभिस्तापसः (2) पितृभ्यः स्वधा
 (3) उपाध्यायात् अधीते (4) छात्रेण गोपालः पटुतमः (4)

21. 'कारकाणि' भवन्ति—
 (1) पंच (2) षट् (3) सप्त (4) अष्ट (2)
22. पदसंज्ञायाः विधायक सूत्रम् अस्ति—
 (1) आदिरन्त्येन सहेता (2) हलोऽनन्तरा संयोगः
 (3) सुप्तिङन्तं पदम् (4) परः सन्निकर्षः संहिताः (3)
23. बहुव्रीहि समासस्य प्रधान लक्षणम् अस्ति—
 (1) उत्तरपदार्थप्रधानः (2) पूर्वपदार्थप्रधानः
 (3) अन्यपदार्थप्रधानः (4) उभयपदार्थप्रधानः (3)
24. 'निष्ठा' प्रत्ययः भवति—
 (1) शतृ-शानच् (2) क्त-क्तवत्
 (3) क्त्वा-ल्यप् (4) तुमुन् (2)
25. 'दर्शकः' इत्यस्मिन् पदे प्रकृतिप्रत्ययोः योगः—
 (1) दृश् + अक् (2) दूश् + अण्
 (3) दृश् + ण्वुल् (4) दृश् + घञ् (3)
26. निम्नेषु वाक्येषु शुद्ध-वाक्यम् अस्ति—
 (1) कामात् क्रोधोऽभिजायते (2) कामेन क्रोधोऽभिजायते
 (3) कामस्य क्रोधोऽभिजायते (4) कामाय क्रोधोऽभिजायते (1)
27. 'पावकः' इति पदस्य सन्धिविच्छेदः अस्ति—
 (1) पो+अकः (2) पौ+अकः (3) पो+आकः (4) पौ+आकः
 (2)
28. वार्तिककारः कः?
 (1) पाणिनि (2) पतंजलि (3) कात्यायन (4) वरदराज
 (3)
29. आभ्यन्तर प्रयत्नाः कतिविधः सन्ति?
 (1) त्रिविधः (2) चतुर्विधः (3) पंचविधः (4) षड्विधः
 (3)
30. फलशब्दस्य चतुर्थी-बहुवचने रूपं भविष्यति—
 (1) फलाभ्याम् (3) फलेभ्यः (3) फलाय (4) फलेन
 (2)

BSTC भर्ती परीक्षा-2017
भाषा कौशल-संस्कृत

1. 'हितम्' इत्यास्मिन् पदे धातुः का अस्ति—
 (1) हि (2) धा (3) दो (4) हित (2)
2. शुद्ध रूपम् अस्ति—
 (1) रमासु (2) सर्वेसाम् (3) सर्वाय (4) रामेन (1)
3. 'कृष्णस्य गमनम्'—इति वाक्ये षष्ठी अस्ति—
 (1) कर्तारि (2) कर्मणि (3) करणे (4) सर्वेषु (1)
4. 'गुरुपदेशः' इति पदे सन्धिः अस्ति—
 (1) गुणः (2) वृद्धिः (3) दीर्घः (4) पूर्वरूप (3)
5. लघुसिद्धान्त कौमुद्याः कर्ता कः—
 (1) भट्टोजि दीक्षित (2) श्रीकृष्ण ओझा
 (3) वरदराजः (4) पाणिनि (3)
6. हकारस्य उच्चारण स्थानम् अस्ति—
 (1) तालु (2) ओष्ठौ (3) कण्ठः (4) मूर्धा (3)
7. ऋकारस्य उच्चारण स्थानं भवति—
 (1) कण्ठ (2) तालु (3) मूर्धा (4) दन्ताः (3)
8. तालव्यः वर्णः अस्ति—
 (1) सरकारः (2) शकारः (3) उकारः (4) पकारः (2)
9. 'रमा' शब्दस्य द्वितीय विभक्तेः रूपम् अस्ति—
 (1) रमान् (2) रमाः (3) रमेषु (4) रमा (2)
10. निम्नेषु अशुद्धम् धातुरूपं भवति—
 (1) भव (2) अभवः (3) भवे (4) भवेमः (4)

11. निम्नेषु अशुद्ध धातुरूपम् अस्ति—
 (1) पश्यति (2) द्रक्ष्यति (3) दृष्यामि (4) पश्यतः (3)
12. गुण संज्ञा विधायक सूत्रम् अस्तिः
 (1) आद् गुणः (2) अदेङ् गुणः
 (3) इको गुणवृद्धिः (4) अतो गुणे (2)
13. 'पञ्चगंगम्' पदे समासः अस्ति—
 (1) द्वन्द्वः (2) द्विगुः
 (3) बहुव्रीहिः (4) अव्ययीभावः (4)
14. 'पच्+क्त'—इति रूपम् अस्ति—
 (1) पचितम् (2) पक्तम् (3) पक्वम् (4) पचन्तम् (3)
15. 'रामेण बाणेन हतो बालिः'—वाक्ये 'रामेण' अस्ति—
 (1) करणम् (2) कर्ता (3) कर्मः (4) सर्वे (2)
16. तुमुन् प्रत्ययः भवति—
 (1) भविष्यकालिकः (2) वर्तमानकालिकः
 (3) भूतकालिकः (4) न कोऽपि एषु (1)
17. लटः स्थाने भवतः—
 (1) शतृशानचौ (2) ण्वुल्लुचौ (3) क्तक्तवत् (4) तुमुण्णुलौ
 (1)
18. 'झलां जशोअन्ते' इत्यनेन पदान्ते जश् कस्य स्थाने भवति—
 (1) चर् (2) हल् (3) झल् (4) श् (3)
19. निम्नेषु द्वितीया विभक्तेः रूपं नास्ति—
 (1) ज्ञानाभ्याम् (2) ज्ञानानि (3) ज्ञाने (4) ज्ञानम् (1)
20. अनुनासिके सन्धेः उदाहरणम् अस्ति—
 (1) रामष्टीकते (2) तल्लयः (3) एतन्मुरारिः (4) वाग्धरिः
 (3)
21. 'निश्चितनोति' इति पदे उपसर्गः—
 (1) नि (2) निस् (3) निश् (4) निश (2)
22. 'घातकः' इत्यस्मिन् पदे प्रकृति प्रत्ययोः योगः—
 (1) घात् + अक (2) घात + अक्
 (3) हन् + वुञ् (4) हन् + ण्वुल् (4)
23. 'विष्णुस्त्राता' अत्र का सन्धिः—
 (1) हल् (2) विसर्गः (3) अच् (4) स्वादि (2)
24. प्रायेण उत्तरपदार्थप्रधान समासः अस्ति—
 (1) अव्ययीभावः (2) तत्पुरुषः (3) द्वन्द्वः (4) बहुव्रीहिः
 (2)
25. 'मनोरथः' इति पदे सन्धि विच्छेदः—
 (1) मनस् + रथः (2) मनो+ रथः
 (3) मनस + रथः (4) मनोः + रथः (1)
26. निम्नेषु शुद्ध रूपम् किम्?
 (1) गुरुम् नमः (2) गुरुवे नमः (3) गुरवे नमः (4) गुरोः नमः
 (2)
27. 'पीताम्बरः' इति पदे कः समासः—
 (1) तत्पुरुषः (2) बहुव्रीहिः
 (3) कर्मधारयः (4) अव्ययीभावः (2)
28. 'अब्रवीत्'—इति पदे लकारः अस्ति—
 (1) लङ् (2) लिङ् (3) लुट् (4) लोट् (1)
29. 'लाकृतिः'—पदे सन्धिः अस्ति—
 (1) गुणः (2) दीर्घः (3) वृद्धिः (4) यण् (4)
30. 'गां दोग्धि पयः'—वाक्ये 'पयः' इति पदे कः कारकः—
 (1) कर्ता (2) प्रधानकर्मः
 (3) अप्रधान कर्मः (4) अप्रधान कर्ता (2)

BSTC भर्ती परीक्षा-2016
भाषा कौशल-संस्कृत

1. विसर्गसन्धि-विधायकं सूत्रं नास्ति—
(1) विसर्जनीयस्य सः (2) खरि च
(3) अतारोरप्लुतादप्लुते (4) वा शरि (1)
2. 'विद्याहीनः' इत्यत्र कः विग्रहः, किं च समासनाम?
(1) विद्याम् हीनः, द्वितीया-तत्पुरुषः (2) विद्याहीनः, तृतीया-तत्पुरुषः
(3) विद्यायाः हीनः, पञ्चमी-तत्पुरुषः (4) विद्यायाः हीनः, षष्ठी-तत्पुरुषः (2)
3. पञ्चमी-तत्पुरुषस्य उदाहरणम् अस्ति—
(1) नखैर्भिन्नः (2) चोरभयम्
(3) गोहितम् (4) तत्पुरुषः (2)
4. कर्मधारयसमासस्य उदाहरणं नास्ति—
(1) राजपुरुषः (2) कृष्णसर्पः (3) सुपुरुषः (4) महात्मा (3)
5. 'त्रयाणां भुवनानां समाहारः' इत्यस्मिन् विग्रहे समासः भवति—
(1) त्रिभुवनम् (2) विभुवनाः
(3) उभयथा साधु (4) उभयथा असाधु (1)
6. 'येनाङ्गविकारः' इति सूत्रस्य उदाहरणं नास्ति—
(1) अक्षि काणम् अस्य (2) कर्णेन बधिरः
(3) अक्षणा काणः (4) शिरसा खल्वाटः (1)
7. 'हरये रोचते भक्तिः'—अत्र वाक्ये 'प्रीयमाणः' वर्तते—
(1) हरिः (2) भक्तिः (3) रोचनम् (4) भक्त (1)
8. 'मनासि' इत्यत्र किं लिङ्गं, का विभक्तिः, किं च वचनम्?
(1) पुल्लिङ्गम्, प्रथमा, द्विवचनम्
(2) नपुंसकलिङ्गम्, द्वितीय बहुवचनम्
(3) पुल्लिङ्गम्, प्रथमा-द्वितीया, बहुवचनम्
(4) नपुंसकलिङ्गम्, प्रथमा-द्वितीया, बहुवचनम् (4)
9. शुद्धं वाक्यमस्ति—
(1) नृपः प्राणम् अत्यजत् (2) नृपः प्राणान् अत्यजन्
(3) नृपः प्राणान् अत्यजत् (4) नृपः प्राणम् अत्यजन् (3)
10. कारकाणि भवन्ति—
(1) षट् (2) सप्त (3) अष्टौ (4) पञ्च (1)
11. 'नमस्ते सदा वत्सले मातृभूमे!' अत्र वाक्ये चतुर्थी-विभक्त्यन्तं पदमस्ति—
(1) नमः (2) ते (3) वत्सले (4) मातृभूमे (1)
12. निम्नलिखितेषु उच्चारण-स्थानं नास्ति—
(1) तालुः (2) जानु (3) नासिका (4) दन्ताः (2)
13. तुल्यस्थानवतां वर्णानां समूहोऽस्ति—
(1) अ-कु-ह-विसर्गः (2) ज-ब-ग-ड-दाः
(3) ऋ-तु-र-साः (4) अच-प्रत्याहारान्तर्गतवर्णाः (3)
14. अशुद्धः प्रयोगोऽस्ति—
(1) मुर्धा-मूर्धन्यः (2) जिह्वामूलम्-जिह्वामूलीयः
(3) ओष्ठः-ओष्ठव्यः (4) तालुः-तालव्यः (1)
15. उच्चारणस्थानम् (आभ्यन्तर यत्नं च) येषां वर्णानां परस्परं समानं भवति, तेषां वर्णानां संज्ञा इयं भवति—
(1) संहितासंज्ञा (2) सवर्णसंज्ञा
(3) पूर्वसवर्णसंज्ञा (4) स्वरितसंज्ञा (2)
16. तृतीयाविभक्तौ एकवचने 'राम' शब्दस्य 'रामेण' इति रूपम्। 'फल' शब्दस्य किं रूपम्?
(1) फलेण (2) फलेन (3) फलिना (4) फलेण (2)
17. 'रामाभ्याम्' इति रूपं भवति—
(1) तृतीया विभक्तौ द्विवचने (2) चतुर्थी विभक्तौ द्विवचने
(3) तृतीया, चतुर्थी, पंचमी, विभक्तौ द्विवचने
(4) तृतीया, चतुर्थी, पंचमी, षष्ठी विभक्तौ द्विवचने (3)
18. अत्र सप्तमी विभक्त्यन्तरूपाणां समूहः विद्यते—
(1) रामेषु, फले, सर्वस्मिन्, लोकयोः
(2) रामे, रमे, लते, सर्वे
(3) रामेषु, रमाषु, लोकषु, प्रजाषु
(4) फलेषु, लतासु, पुस्तकायोः, लतायोः (1)
19. रामः रावणं हन्ति-इदं वाक्यमस्ति—
(1) धातुरूपदृष्ट्या अशुद्धम् (2) शब्दरूपदृष्ट्या अशुद्धम्
(3) सर्वथा अशुद्धम् (4) सर्वथा शुद्धम् (4)
20. 'अत्ति' इत्यस्य अर्थोऽस्ति—
(1) वदति (2) अत्यधिकम्
(3) खादति (4) अत्यल्पम् (2)
21. दुहधातोः लट्लकारे प्रथमपुरुषस्य एकवचने रूपमस्ति—
(1) दोग्धि (2) दोहति/धोक्षि
(3) दुहति (4) दुह्यति (4)
22. लोट्-उत्तमपुरुषैकवचने भू-धातोः किं रूपम्?
(1) अभवम् (2) भवानि (3) भवेयम् (4) भवानी (2)
23. 'विच्छिन्नम्' इत्यत्र प्रकृतिप्रत्ययविवरणम् इत्थम्—
(1) विच्+छिद्+न (2) वि+छिद्+क्त
(3) विच्+छिद्+नम् (4) वि+छिन्न+क्त (2)
24. ल्युट्-प्रत्ययान्ताः शब्दाः सन्ति—
(1) देयम्, गेयम्, पेयम् (2) कार्यम्, हार्यम्, धार्यम्
(3) गमनम्, पठनम्, हरणम् (4) प्रदाय, प्रपत्य, विलिख्य (3)
25. मधु + अरि = 'मध्वरिः' अत्र सन्धिविधायकं सूत्रमस्ति—
(1) इकोयणचि (2) एचोऽयवायावः
(3) वान्तो यि प्रत्यये (4) शकन्धादिषु पररूपं वाच्यम् (1)
26. गुण संज्ञा - विधायकं सूत्रमस्ति—
(1) आद्गुणः (2) अदेङ् गुणः
(3) इको गुणवृद्धी (4) वीतो गुणवचनात् (2)
27. एचोऽयवायावः—इत्यस्य सूत्रस्य उदाहरणमस्ति—
(1) तावुभावापि (2) लघ्वाकृतिः
(3) देवौदार्यम् (4) तवैवेदम् (1)
28. सन्धिदृष्ट्या शुद्धं पदम् अस्ति—
(1) लघुत्तरात्मकम् (2) लघूत्तरात्मकम्
(3) लघुउत्तरात्मकम् (4) लघू उत्तरात्मकम् (1)
29. श्रीमत्+शरत्+चन्द्र इत्यत्र सन्धिः भवति—
(1) श्रीमतशरत्चन्द्रः (2) श्रीमच्छरत्चन्द्रः
(3) श्रीमच्छरत्चन्द्र (4) श्रीमच्छरचन्द्रः (2)
30. लक्ष्मी+छाया इत्यत्र सन्धिः जायते—
(1) लक्ष्मीछाया (2) लक्ष्मीच्छाया
(3) लक्ष्मीच्छाया, लक्ष्मीछाया (4) लक्ष्मीछाया, लक्ष्मिछाया (2)